

Informacija o radu Agencije za mirno rješavanje radnih sporova

UVOD

Agencija za mirno rješavanje radnih sporova, kao prva institucionalna služba za vansudsko rješavanje kolektivnih i individualnih radnih sporova, osnovana je Odlukom Vlade Crne Gore („Sl.list CG“, br.69/08), shodno odredbama Zakona o mirnom rješavanju radnih sporova („Sl.list CG“, br.16/07 i 53/11).

Shodno odredbama navedene odluke, Agencija je upisana u Centralni registar Privrednog suda u Podgorici, dana 10.02.2010.godine, kao posebna organizacija sa svojstvom pravnog lica, a nakon ispunjenih zakonom propisanih uslova, počela sa radom dana 20.09.2010.godine.

Vansudsko rješavanje kolektivnih i individualnih radnih sporova, rezultat je pozitivnog razvoja socijalnog dijaloga u Crnoj Gori i predstavlja još jedan pravni mehanizam ostvarivanja demokratije, kojim se omogućava poštovanje prava zaposlenih i poslodavaca u pravnom sistemu Crne Gore. Agencija kao nezavisna institucionalna služba za vansudsko rješavanje radnih sporova, stručnim i efikasnim rješavanjem kolektivnih i individualnih radnih sporova (rok – 30 dana) stvara uslove za uspješno poslovanje i unapredjenje poslovnog ambijenta u Crnoj Gori i doprinosi da Crna Gora i na ovaj način bude prepoznata kao država sa zavidnim nivoom vladavine prava, kako sa aspekta države, tako i sa aspekta ostvarivanja ljudskih prava.

Kolektivni radni sporovi, koji shodno odredbama Zakonu o mirnom rješavanju radnih odnosa, mogu biti predmet rješavanja pred Agencijom, su sporovi koji nastaju:

- u postupku zaključivanja, kao i izmjena i dopuna kolektivnih ugovora;
- u slučaju kada poslodavac na sve zaposlene ne primjenjuje pojedine odredbe kolektivnog ugovora;
- povodom ostvarivanja prava na sindikalno organizovanje;
- u ostvarivanju prava na štrajk;
- povodom drugih sporova između sindikata i poslodavca u vezi sa ostvarivanjem prava iz rada i po osnovu rada.

Individualni radni sporovi prema pomenutom Zakonu, su svi sporovi koji se odnose na ostvarivanje prava iz rada i po osnovu rada i isti se mogu pokrenuti pred Agencijom prije i u bilo kojoj fazi sudskog postupka.

Ukoliko je pokrenut postupak pred sudom, sudski postupak se obustavlja dok traje postupak pred arbitrom, a strane u sporu su dužne da o konačnoj odluci arbitra obavijeste sud. Takođe, dok traje postupak pred arbitrom, rokovi za pokretanje radnog spora pred nadležnim sudom ne teku.

Djelokrug rada

Pored naprijed navedenih stručnih poslova koji se odnose na mirno rješavanje kolektivnih i individualnih radnih sporova, Agencija u okviru svog djelokruga rada obavlja i sljedeće poslova:

- vrši izbor miritelja i arbitara;
- vodi Imenik miritelja i arbitara;
- vrši obuku i stručno usavršavanje miritelja i arbitara;
- odlučuje o izuzeću miritelja i arbitara;
- vodi evidenciju o postupcima mirnog rješavanja radnih sporova;
- obavlja i druge poslove određene zakonom.

Akteri odlučivanja u postupku mirnog rješavanja radnih sporova su: miritelji/ arbitri.

Miritelj je lice koje u postupku mirnog rješavanja **kolektivnih radnih sporova**, donosi preporuku o načinu rješavanja spora. Preporuka miritelja ne obavezuje strane u sporu. Ukoliko strane u sporu prihvate preporuku zaključuju **sporazum o rješenju spora**. Ako je predmet spora **kolektivni ugovor, sporazum postaje sastavni dio kolektivnog ugovora**. U slučaju da predmet spora nije kolektivni ugovor sporazum ima **snagu sudskog poravnjanja**.

Arbitar je lice koje u postupku mirnog rješavanja **individualnog radnog spora** donosi **rješenje**, koje postaje pravosnažno i izvršno danom dostavljanja stranama u sporu, a ako je u rješenju određeno da se radnja koja je predmet izvršenja može izvršiti u određenom roku, rješenje postaje izvršno istekom tog roka.

Imajući u vidu ulogu miritelja, odnosno arbitara u postupku mirnog rješavanja radnih sporova, Zakonom je propisano da pored opštih uslova miritelj, odnosno arbitar može biti lice koje ispunjava i posebne uslove, i to: da je državljanin Crne Gore; da ima visoku školskom spremom i najmanje pet godina radnog iskustva iz oblasti radnog zakonodavstva; **završen odgovarajući program obuke i stručnog usavršavanja za miritelja, odnosno arbitra**; da nije osudjivan za krivično djelo na bezuslovnu kaznu zatvora od najmanje šest mjeseci ili za kažnjivo djelo koje ga čini nepodobnim za obavljanje ovih poslova.

S obzirom da je Agencija za mirno rješavanje radnih sporova, prva institucionalna služba za vansidsko rješavanje radnih sporova, bilo je neophodno stvoriti sve zakonom utvrđene uslove za izbor i rad miritelja, odnosno arbitara, kao aktera koji odlučuju u postupku mirnog rješavanja radnih sporova.

U tom cilju Agencija za mirno rješavanje radnih sporova donijela je **Program obuke** miritelja, odnosno arbitara, **objavila javni poziv** za izbor miritelja, odnosno arbitara u štampanim medijima i organizovala obuku za prijavljene kandidate, kao neophodnog uslova propisanog Zakonom za izbor miritelja, odnosno arbitara. Obuka je organizovana u saradnji sa Medjunarodnom organizacijom rada (MOR) i Podregionalnom kancelarijom za centralnu i istočnu Evropu sa sjedištem u Budimpešti, uz finansijsku pomoć Austrijske razvojne agencije (ADA), krajem aprila tekuće godine.

Nakon uspješno završene obuke i neposredno obavljenog razgovora sa prijavljenim kandidatima **Komisija za izbor miritelja i arbitra** koju čine predstavnici svih socijalnih partnera, shodno odredbama Pravilnika o radu Komisije, donijela je **Predlog** za izbor miritelja i arbitara. Na osnovu navedenog Predloga direktor Agencije **Odlukom br. 1-197 od 26.07. 2010.godine, izabrao je 42 miritelja, odnosno arbitara.**

Svojstvo miritelja, odnosno arbitara imenovani su stekli dana 28.07.2010.godine, upisom u Imenik miritelja i arbitara, koji vodi Agencija za mirno rješavanje radnih sporova.

Rješenje o upisu u Imenik miritelja i arbitara, shodno čl. 21 Zakona o mirnom rješavanju radnih sporova, **objavljeno je u “Službenom listu CG”, br.46/10** od 06.08.2010.godine.

I Broj podnijetih Predloga za mirno rješavanje kolektivnih i individualnih radnih sporova

U periodu od osnivanja Agencije (20.09.2010.godine) do kraja oktobra.2011.godine, Agenciji je podnijeto 356 Predloga za mirno rješavanje radnih sporova, i to: 351 individualnih radnih sporova i 5 kolektivnih radnih sporova. Navedenim brojem predatih Predloga obuhvaćeno je preko 6.000 stranaka, obzirom da se jednim Predlogom odlučuje o ostvarivanju prava iz rada i po osnovu rada za veći broj stranaka, a iz razloga efikasnosti i ekonomičnosti. Postupka.

Svi podnijeti Predlozi su riješeni, i to:

- **296, odnosno 83,15% - pozitivno** (postignut dogovor između strana u sporu), od navedenog boja pozitivno riješenih predmeta 3% je riješeno bez rasprave, nakon dostavljanja, predloga drugoj strani u sporu od strane Agencije ;

- **38, odnosno 10,60%- obustavljeno**, i to: 4 kolektivna i 34 individualna radna spora (razlozi: odbijanje druge strane da pristupi postupku mirnog rješavanja spora, kao i neizjašnjavanje druge strane o Predlogu u zakonom propisanom i naknadno ostavljenom roku);
- **22, odnosno 6,25% - odbačeno** (razlozi: postupak je već okončan pravosnažnom sudskom presudom - stvarna nenadležnost i predmet spora nije u nadležnosti Agencije – poslodavac je u stečaju);

Predmet sporova pred agencijom bili su:

Individualni: nezakoniti otkaz ugovora o radu; neuplaćeni doprinosi za obavezno socijalno osiguranje; uskraćivanje prava na korišćenje godišnjeg odmora; neisplaćeni regres za korišćenje godišnjeg odmora; neisplaćena otpremnina prilikom odlaska u penziju; neisplaćena naknada za prekovremeni rad; nezakoniti raspored na drugo radno mjesto; uskraćena prava na beneficirani radni staž; druga prava koja proizilaze iz rada i po osnovu rada.

Kolektivni: nepoštovanje odredbi kolektivnog ugovora (neuplaćena naknada za smjenski rad i rad u turnusu, neisplaćena zimnica, neisplaćena naknada za prevoz, neuplaćivanje sredstava u stambeni fond zaposlenih, druga finansijska davanja zaposlenih i dr.); sprečavanje ostvarivanja prava na sindikalno organizovanje.

I pored činjenice da mirno, odnosno vansudsko rješavanje radnih sporova predstavlja novinu u pravnom sistemu Crne Gore, broj podnijetih Predloga ukazuje na spremnost stranaka, da zaštitu svojih prava iz rada i po osnovu rada ostvaruju pred Agencijom, kako bi izbjegli dugotrajne sudske postupke, koji su po prirodi složeni i formalin (skupi), zadržali dobre međuljudske odnose sa drugom stranom u sporu i došli do funkcionalno prihvatljivog rješenja za obje strane u sporu. **Nakon dostavljenog Izvještaja o funkcionisanju i radu Agencije, na zahtjev Kancelarije MOR-a u Budimpešti, visoki predstavnici MOR-a, zaključili su da je Agencija za mirno rješavanje radnih sporova Crne Gore, u odnosu na postignute rezultate, zakonska rješenja, kao i kadrovske kapacitete, postigla korak naprijed u odnosu na okruženje i može se uporediti sa sličnim institucijama u zemljama Evropske unije, u kojima vansudsko rješavanje radnih sporova ima veoma značajnu i dugu tradiciju u ovoj oblasti.**

II Aktivnosti Agencije u vezi sa realizacijom postavljenih ciljeva

Agencija za mirno rješavanje radnih sporova, radi ostvarivanja jednog od zadatih ciljeva - **rasterećivanje sudova i brzo i efikasno rješavanje radnih sporova**, a polazeći od postojeće zakonske regulative u ovoj oblasti, ostvarila je saradnju sa institucijama pravosudja Crne Gore.

Naime, predstavnici Agencije i predstavnici institucija pravosuđa Crne Gore, nakon neposredne saradnje i međusobnih konsultacija, konstatovali su da pravosudni organi zbog načela dobrovoljnosti na kojem se zasniva postupak mirnog rješavanja radnih sporova pred Agencijom, nijesu u mogućnosti da po automatizmu, odnosno po službenoj dužnosti ustupe na rad radnopravne predmete Agenciji za mirno rješavanje radnih sporova. Iz navedenog razloga, a u cilju smanjenja broja radnopravnih predmeta pred sudovima, Predsjednica Vrhovnog suda Crne Gore, prosljedila je **obavještenje** o osnivanju i radu Agencije, predsjednicima svih sudova u Crnoj Gori. Navedenim aktom ukazano je na obavezu sudija da u svim radno-pravnim predmetima, koji su pokrenuti pred sudom, prethodno informišu stranke o mogućnostima da radni spor riješe mirnim putem pred Agencijom. Rezultat ove saradnje potvrđuje činjenica da je od ukupnog broja podnijetih Predloga pred Agencijom, 11% predmeta bilo u fazi sudskog postupka

Agencija je, shodno članu 11 Zakona o mirnom rješavanju radnih sporova, samostalno, kao i u saradnji sa Medjunarodnom organizacijom rada (MOR), Podregionalnom kancelarijom za centralnu i istočnu Evropu sa sjedištem u Budimpešti i uz finansijsku pomoć Austrijske razvojne agencije, organizovala obuke arbitara, odnosno miritelja i učestvovala na seminarima, studijskim posjetama, okruglim stolovima, i drugim aktivnostima. Ovakve aktivnosti biće nastavljene i u narednom periodu, u cilju razvoja alternativnog rješavanja radnih sporova nastaviti interaktivnu razmjenu iskustva i dobrih praktičnih rješenja.

III Izuzetak od načela - dobrovoljnosti

Kao što Vam je poznato primjena Zakona o mirnom rješavanju radnih sporova ("Sl.list CG", br.16/07), zasniva se na načelu dobrovoljnosti, **osim u djelatnostima od javnog interesa ili djelatnostima u kojima bi prekid rada zbog prirode posla mogao da ugrozi život i zdravlje ljudi ili da nanese štetu većih razmjera.** U vezi sa navedenim, a shodno članu 38 Zakona, propisana je obaveznost pristupanja mirnom rješavanju nastalog spora pred Agencijom, u djelatnostima od javnog interesa, i to na način, da: **"strane u sporu su dužne da zajednički podnesu Predlog, u roku od tri dana od dana nastanka spora ili da o nastanku spora obavijeste Agenciju, koja po službenoj dužnosti pokreće postupak mirenja i određuje miritelja iz Imenika".**

Napomena:

U vezi sa štrajkovima koji su bili aktuelni u djelatnostima od javnog interesa u Crnoj Gori, obavještavamo Vas da nijesu primijenjene gore navedene odredbe Zakona od strane učesnika u štrajku, odnosno nijedna od strana u štrajku nije Agenciji podnijela Predlog za mirno rješavanje nastalog spora, niti je Agencija bila obaviještena o nastanku istog.

Na osnovu navedenog, može se konstatovati da štrajkovi u navedenim djelatnostima u CG, nijesu sprovedeni u skladu sa važećom zakonskom regulativom u ovoj oblasti. Naime, izuzetak od načela dobrovoljnosti, kao i poseban postupak utvrdjen zakonom za rješavanje sporova u djelatnostima od javnog interesa, ima za cilj sprečavanje prekida rada i eskaliranja kolektivnih sukoba u štrajk (odnosno sprečavanje štrajkova), imajući u vidu značaj i posljedice štrajka za društvo u cjelini.

IV Planirane aktivnosti Agencije u 2012.godini

U narednom periodu Agencija će u saradnji sa Međunarodnom organizacijom rada, Agencijama iz zemalja u okruženju i svim socijalnim partnerima, u cilju razvoja alternativnog rješavanja radnih sporova nastaviti interaktivnu razmjenu iskustva i dobrih praktičnih rješenja, kroz organizivanje seminara, okruglih stolova, studijskih putovanja i dr.

Za uspješno funkcionisanje i rad Agencije neophodan je adekvatan prostor koji bi s obzirom na njenu djelatnost, osim kancelarija za stručnu službu A, obuhvatao i prostor za održavanje ročišta i rasprava, kojih dnevno u prosjeku ima od 5 do 7, a očekuje se i preko 15 u narednoj godini.

Imajući u vidu djelatnost ove institucije, a polazeći od naprijed navedenog, organizacija rada iste zahtijeva veći prostor, a time i obezbjedjivanje većeg iznosa sredstava za zakup, zbog čega se Agencija u više navrata obraćala Upravi za imovinu, kako bi se obezbijedio prostor u vlasništvu države i izbjegao zakup i time omogućilo da Agencija bude prepoznata kao institucionalna služba sa tačno određenim sjedištem, čime bi se i potvrdio i značaj osnivanja ove institucije, što trenutno nije slučaj, s obzirom da svoju djelatnost obavlja u zakupljenom prostoru sa neizvjesnim vremenom korišćenja.

Takodje u vezi sa funkcionisanjem i radom Agencije, treba navesti da je, shodno Pravilniku o sistematizaciji radnih mjesta u Agenciji, a na koji je Ministarstvo rada i socijalnog staranja, dalo saglasnost, planirano je 10 izvršioca. Trenutno je zaposleno 5 izvršioca, iz razloga što Budžet CG nije u mogućnosti da obezbijedi sredstva za zarade za predloženi broj izvršioca.

Broj zaposlenih u Agenciji treba povećati u skladu sa Pravilnikom o sistematizaciji radnih mjesta, kako se ne bi dovela u pitanje ažurnost i efikasnost njenog rada, s obzirom na broj podnijetih i očekivanih predmeta.

V U cilju daljeg inteziviranja rada Agencije za mirno rješavanje radnih sporova, a rukovodeći se dosadašnjim iskustvom u radu, ukazujemo na značaj rada Agencije i dajemo inicijativu sa Predlog mjera, radi bržeg, efikasnijeg i ekonomičnijeg rješavanja radnih sporova.

Imajući u vidu činjenicu da su radni odnosi, kao najvažniji društveni odnosi, koji su izloženi brojnim izazovima, posebno u vremenu ekonomskih kriza, kao što to slučaj i sada, efikasno rješavanja radnih sporova (u roku od 30 dana), kao i rasterećenje Budzeta Crne Gore po osnovu troškova sudskog postupka kada je država tužena strana (koji često prevazilaze vrijednost predmeta spora), od posebnog je značaja kako sa aspekta zaposlenih i poslodavca, tako i sa aspekta države u cjelini i predstavlja preduslov ublažavanja posljedica ekonomske recesije.